

Spodnještajerske ljudskošolske razmere.

Celjska »Domovina« priobčuje članek, kjer pravi, da je ljudska šola podlaga vsemu šolstvu in torišče, kjer si pridobivajo posamezni narodi v svojem maternem jeziku za življenje potrebnega znanja. Ker je od dobre ljudske šole in od učiteljstva, ki iz ljubezni do izročene mladine vrši svoj težavni poklic, odvisen napredek in procvit narodov, se ni čuditi, da naši nasprotniki z vsemi silami delajo na to, da ponemčijo naše ljudske šole ali pa če tega ne morejo, nastavljajo na slov. šolah učiteljske osebe, ki sovražijo ljudstvo, katerega najdražji zaklad, to je mladina, jim je izročen v vzgojo, in vcepljajo v mlada srca mržnjo do lastnega naroda.

In res vidimo, da naši nasprotniki sistematično delajo v dosego svojega smotra; najprej so ustanavljali privatne ljudske šole z nemškim učnim jezikom, ki so jih potem s pomočjo naše seveda nemškutarjem »veleustrežljive« vlade prevzele občine brez ozira na protest velike slovenske manjšine v dotični občini, katera tvori n. pr. v Ljutomeru večino vsega prebivalstva (621 Slovencev 527 Nemcev).

Vendar še njih ponemčevalno delo ni dovolj naglo napredovalo, zato so začeli v okrajih, kakor Gornja Radgona, Maribor, Rogatec, Marnberg, Konjice, kjer je bil okrajni šolski svet v njihovih rokah, nastavljati na popolnoma slovenske šole zagrizene nemškutarje za učitelje, da, celo za voditelje.

V Konjicah obstoji za trg posebna nemška šola in za okolico popolnoma slovenska šola, katere voditelj pa v narodni nestrpnosti in zagrizenosti proti Slovincem prekaša voditelja nemške šole; razen njega deluje še ena učna oseba nemškega mišljenja na tej šoli. V Čadramu so ravno tako na slovenski ljudski šoli večina ali po navadi vsi učitelji najhujši nasprotniki Slovencev; in to sta dve večrazredni (5 in 4 razr.) slovenski šoli v najvažnejših slovenskih postojankah v konjiškem okraju. Šola v Ločah je ravno zaradi takih imenovanj postala že skoraj popolnoma nemška! Nič boljše razmere ne vladajo v gornjeradgonskem okraju, kjer hoče slavni mogotec »oče Bračko« ponemčiti ves okraj.

Na slovenskih šolah v Gornji Radgoni in Ščavnici so skoraj vse učne osebe v nemškem taboru. Ko je bilo razpisano mesto nadučitelja na neki večrazredni šoli, je bil imenovan, akoravno je bilo veliko starih in zmožnih, najmlajši prosilec, ki se je kot rojen Nемец slovenščine naučil šele na učiteljišču. Bračko kot za nemštvo vnet mož je pričakoval, da bo po delovanju tega nadučitelja slovenska šola in vsa fara postala nemška. Opetovano je zahteval, da naj vendar začne za nemštvo delati, kar se je temu nadučitelju tako pristudilo, da je povedal svoje mnenje takim prijateljem ljudstva in se s studom obrnil od njih in da sedaj deluje, kakor je dolžnost voditelja slovenske šole.

Še bolj žalostne razmere vladajo v mariborskem in marnberškem okraju, kjer imenujejo na slovenske šole, na katerih so delovali do zadnjih dob slovenski učitelji, vsaj na vodilna mesta same nemškutarje.

Iste razmere bodo nastopile tudi v ptujskem in slovenjegraškem okraju, kjer je pred kratkim prišel okrajni šolski svet v nemške roke, zgodilo pa se bo to tudi v brežiškem okraju, kjer se bo tudi kmalu okr. šolski svet volil od nemškega okr. zastopa.

Ker je pa na Štajerskem vobče, posebno na Spodnjem Štajerskem, pomanjkanje učiteljstva veliko, in je razen tega velika večina učiteljstva čutila z narodom, iz katerega je izšla, so v hitrejšo ponemčevanje našega šolstva ustanovili v Mariboru na deželne stroške žensko učiteljišče, katerega gojenke bodo letos prvokrat stopile v službe in če bodo le za silo tolkle slovenski jezik, dobile mesta na slovenskih šolah. Vendar je še vse to premalo; največja nesramnost, ki presega vse meje, je naskok poslancev Wastiana in tovarišev na c. kr. moško učiteljišče v Mariboru. Ti zahtevajo, da naj bo to nemško učiteljišče, ustanovljeno za Spodnje Štajersko, nekak jezikovni tečaj za Nemce; njih namen je jasen, če pomislimo, da se naj po željah teh rešiteljev nemštva daje pouk v slovenščini Nemcem od učitelja nemške narodnosti in da naj ta te jezikovne vajence izpraša pri zrelostnem in sposobnostnem izpitu ter jim na ta način pripomore do pravice nastavljanja na slovenskih šolah. Iz vsega tega vidimo, da delajo naši nasprotniki premišljeno in upoštevajo, da je ljudska šola važen činitelj v razvoju posameznih narodov, razen tega pa tudi dobro vedo, koliko lahko stori učitelj pri ljudstvu. Človek bi mislil, da naši vodilni krogi uvidevajo nevarnost, ki nam preti, in delujejo ne le proti tem drznim naskokom na slovensko ljudsko šolstvo, ampak tudi upoštevajo težavno stališče narodnega učiteljstva in njega delovanje ne le na narodno-političnem, družabnem in v prvi vrsti na narodno-gospodarskem polju. Imamo nekatere okraje na Spodnjem Štajerskem, kjer narodna zavest prešinja najširše narodne mase, imamo okraje, kjer deluje v vsaki vasi narodno bralno, gasilno ali pevsko društvo, imamo okraje, kjer se je jako povzdignila sadjejeja, vinoreja, čebelarstvo, hmeljarstvo itd. In kdo ima zasluge, da narod napreduje na umstvenem in gospodarskem polju? Učitelji, ki delujejo po vaseh in si s svojim zgledom in vednim stikom z ljudstvom pridobivajo zaupanje in ugled pri ljudstvu. Vsak poznavalec obupnih razmer na Spod. Štajerskem bi mislil, da vodilni krogi uvažujejo te delavce za narod; a kdor to misli, se bridko vara. Pri nas še vedno prevladuje razlika stanov in oni, ki imajo visokodoneče naslove ali pa obilo posvetnega blaga, gledajo na učitelje od zgoraj navzdol; in to so večinoma ljudje, ki intrigirajo drug proti drugemu v »boju« za dosego raznih načelniških in predsedniških mest, to so ljudje, katerih narodno delovanje obstoji večinoma v tem, da tik pred volitvami tega ali pa onega volilca mило pogledajo in rečejo: »Oče, jutri pa bomo šli volit«; ko pa volitve minejo, se na vse pretege hvalijo ti vplivni veljaki, nihče pa se ne spomni na one tihe delavce, ki so v narodu leta in leta budili narodno zavest in ljudstvo pripravili do tega, da uvideva važnost volitev. Bog ne daj, da bi bil učitelj pri kakem zborovanju ali seji drugačnega mnenja kakor oni, ki se smatrajo za edino poklicane voditelje, in naj je učitelj še tako izobražen! Tak nastop mora marsikateri učitelj drago plačati. Žalostno je, a pribiti moramo, da marsikateri okr. šolski svet ne postavi v terno kakega jako zmožnega učitelja, ker se ni dovolj klanjal merodajnim osebam ali pa si je drznil o kaki priliki izraziti kako svoje mnenje, ki nasprotuje mnenju gotovih krogov! V večini okrajnih zastopov, obč. odborov iščemo zaman učiteljev, akoravno so vsi drugi stanovi zastopani v njih; v ljutomerskem okrajnem zastopu sedijo poleg kmetov in obrtnikov zastopniki duhovniškega, odvetniškega in zdravniškega stanu, pogrešamo pa zastopnika učiteljskega stanu, ki

ima v okraju več članov, kakor vsi trije omenjeni stanovi skupaj in ki je izjavil željo, da se mu da zastopstvo. Poleg tega pa je ravno med učitelji ljutomerskega okraja veliko jako zmožnih mož, ki so ne le domačini, ampak delujejo po 20 let in še več uspešno v okraju. Za zadnjih deželnozborskih volitev iz kmetiških občin se je v ljutomersko-ormoškem okraju iskal kandidat in nazadnje je sedanjí poslanec nekako prisiljen prevzel mandat; zakaj se ne bi postavil kak učitelj za kandidata? Ravno v tem volilnem okolišču imamo mnogo učiteljev, ki so ne le jako splošno, ampak tudi gospodarsko izobraženi in poznajo potrebe in želje ljudstva!

Žalostno je stanje narodnega učiteljstva na Spod. Štajerskem; na eni strani izpodrivanje od nemčurske strani (saj bodo kmalu redke večrazredne šole v višjih plačilnih razredih, kjer bi služil učitelj-narodnjak; večina teh šol ima za voditelje nemčurje ali mlačneže), na drugi strani pa preziranje in zapostavljanje od narodne strani. Nujno potrebno je, da te razmere nehajo; na šolskem polju smo veliko izgubili in če gre tako naprej, bodo v nekaterih okrajih narodni učitelji bele vrane.

Kaka poguba bo to za narod, nam jasno kaže Koroško! Skrajni čas je, da se odločno nastopi proti sistematičnemu izpodrivanju narodnega učiteljstva in ponemčevanju naših šol; ljudstvo naj po vsem Spod. Štajerskem na shodih govori in zahteva, da postane mariborsko c. kr. moško učiteljišče slovensko, in naši drž. poslanci naj z vsemi sredstvi delujejo v dosego te opravičene zahteve ljudstva. Skliče naj se shod zaupnih mož — narodnega sveta itak ne potrebujemo Slovenci v tako sijajnih razmerah! — ki naj odločno zahteva, da se na slovenskih šolah, za katere plačujemo le Slovenci, (saj so povsod, kjer obstoje tudi nemške šole, izšolane iz trgov,) nastavlja le učiteljske osebe slovenske narodnosti; ako pa ta zahteva ne pomaga, pa naj okr. šolski sveti, ki so v slovenskih rokah, v terno jemljejo za nemške šole le učitelje slovenske narodnosti, kar je tem lažje, ker so vsi slovenski učitelji izprašani tudi za nemške šole.

Delajmo pa zlasti nato, da pridejo izgubljeni okraj, kakor Gornja Radgona, Ptuj, Slov. Bistrica in Brežice spet nazaj v slovenske roke ter da si priborimo rogaški in marenberški okraj. Poudarjajo naj se narodne zahteve z vso energijo v okrajnih šolskih svetih, sploh naj pride v nje več narodnega duha. Skrbimo pa tudi, da naši fantje v večjem številu pohajajo učiteljišče, ko dosedaj, zlasti ker jim zaradi prevelikega števila dijakov v gimnazijah in vseučiliščih nudi v zadnjem času ne veliko ali pa nič slabše gmotno stališče, kakor onim, ki dovršijo gimnazijo in vseučilišče!*)

Vsi pravi narodnjaki, vneti za dobrobit slovenskega naroda, pa naj upoštevajo učiteljski stan in njega neprecenljive zasluge za razvoj našega naroda, naj ne delajo proti temu važnemu stanu, ampak z njim kot enakovrednim članom narodne organizacije; izgine naj vsaka razlika stanov!

Ljudskošolske razmere pri nas so žalostne; združeno delujmo z navedenimi sredstvi v odvrnitev vseh naskokov na naše šole in še enkrat poudarjamo, obrnimo poglede na tožni Korotan, kjer imajo naši nasprotniki v šolah in učiteljih najuspešnejša sredstva za ponemčevanje.

*) Tega ne verjamemo!

Ureditev učiteljskih plač v Dalmaciji.

Tudi kršna Dalmacija se je prebudila iz spanja ter uredila v letošnji sesiji deželnega zbora učiteljske plače. Zakon o končni ureditvi je bil sprejet v seji z dne 6. novembra 1905. Novi zakon se skoro popolnoma ujema z zakonom, ki ga je zbornica sprejela že l. 1903. a ga vlada ni hotela predložiti v sankcijo, ker se ji ni zdelo pokritje vzeto iz pravega korita. L. 1903. so predlagali v pokritje posebno obdačenje vozniških listkov in piva. Ker pa menda vlada meni seči še po teh virih za svoje kanone, je kategorično izjavila: Ne! Učiteljstvo stradaj — dalje!

Po novem zakonu se uredi učiteljske plače tako-le: Učitelji z zrelostnim izpričevalom dobe letnih 860 K, učiteljice 780 K brez ozira na službeno mesto. — Plače definitivnega učiteljstva se dele v tri razrede: Prvi plačilni razred je 1200 K, drugi 1300 K, tretji 1400 K letno. V prvem plačilnem razredu so vsi učitelji in učiteljice, ki še niso dosegli 10 definitivnih let; v drugem, ki še niso prestopili 20 definitivnih let; a v tretjem ostalo učiteljstvo. —

Plače meščanskih učiteljev se tudi razdele v tri razrede: prvi s 1600 K plače, drugi 1700 K in tretji 1800 K. Avanzma se vrši v tistem redu kakor pri ljudskem učiteljstvu.

Petletnice, ki jih je šest, se dele tako-le: Prve štiri so po 150 K, a zadnji dve po 200 K. — Petletnice se smejo ukrajiti učiteljstvu le za dve leti in jih podeljuje in priznava c. kr. okrajni šol. svet. Prositi učiteljstvu ni treba za posamezne petletnice, temveč c. kr. okrajni šolski sveti jih morajo pripoznati edino le na naznanitev dotičnih šolskih vodstev.

Petletnice meščanskih šol pa znašajo prve štiri po 200 K, a zadnji dve po 250 K.

Ravnatelji meščanskih — kakor tudi nadučitelji — imajo pravico do upravnine, ki se vpoštevava kakor petletnice v pokojnino. Upravnina ravnateljev samostojnih meščanskih šol znaša 300 K, a upravnina ravnateljev meščanskih šol, združenih z ljudsko šolo, pa 400 K; ako je ta ljudska šola petrazredna, znaša upravnina 500 K.

Upravnina nadučiteljev ljudskih šol je sledeča: na dvorazrednicah 100 K, trirazrednicah 150 K, štirirazrednicah 200 K, petrazrednicah in večrazrednicah pa 250 K letno.

Ravnatelji, ravnateljice meščanskih šol, nadučitelji in nadučiteljice ljudskih šol, dalje voditelji enorazrednih ljudskih šol imajo pravico do stanovanja »in natura«, ki mora imeti najmanj dve sobi, sbrambo, kuhinjo in potrebne pritlikline (klet, drvarnico i. t. d.) in to, ako le mogoče, v šolskem posloju.

Ako se v šolskem posloju ne more napraviti takega stanovanja, morajo dotičniki dobivati stanarino, in sicer znaša le-ta: v mestih Zader, Šibenik, Spljiti, Dubrovnik in Kotor 300 kron, v mestih, kjer so okrajna sodišča, 200 kron; v mestih brez okrajnih sodišč z nad 3000 prebivalci 150 kron; v ostalih krajih pa, kjer je nad 1000 prebivalcev, 100 kron letno. Te stanarine se v slučaju vpokojitve ne vpoštevajo v pokojnino.

Plača, petletnice, upravnina in stanarina se izplačujejo 1. vsakega meseca naprej. Nagrade učiteljskim kandidatom in kandidatinjam se izplačujejo od dne, ko nastopijo službo, a stalna plača se šteje od 1. prihodnjega meseca po prebiti izkušnji.

Plače učiteljic z izpričevalom usposobljenosti znašajo 80% dotičnih učiteljskih plač, stanarina in doklada se plačuje